

ХУКУК

МУСТАҚИЛЛИК

ДЕМАКДИР

YURIDIK GAZETA

ҚАРОР ВА ИЖРО

КУЗ САБОҚЛАРИ

20 октябрь куни Оқсаройда бўлиб ўтган йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов қишлоқ хўжалигининг пахтачилик соҳасидаги муаммоларга катта эътибор қаратиб, айрим вилоят, туман ва хўжалик раҳбарларининг лоқайдликлари туфайли пахтачиликда давлат режаларининг барбод бўлганлиги ҳақида жиддий танқидий фикрлар билдирди. Президентимиз қишлоқ ва сув хўжалиги соҳасига оид қарорлар тўлиқ бажарилмаётганига эътиборни қаратди. Нима сабабдан бундай ҳоллар юз берди? Бу муаммоларни келгусида ҳал қилса бўладими? Бу соҳадаги қонунлар ижроси қандай таъминланапти? Республика прокуратурасининг умумий назорат бошқармаси бошлиғи ўринбосари Фулом ШУКУРОВ билан сўхбатимиз ана шу мавзуда бўлди.

— Фулом ака, юртбошимиз Оқсаройдаги йиғилишда пахтачиликдаги камчиликларнинг асосийлари сифатида раҳбар ва деҳқонларда янгиликка чанқоқлик сўстиги, ташаббус етишмаслигига эътиборни қаратди. Бу борада сизнинг фикрингиз?

— Юртбошимиз ҳақ гапни айтди. Пахтачилик соҳаси Ўзбекистон учун янгилик эмас. Боболаримизнинг боболари ҳам чигит экиб мўл пахта ҳосили етиштирган, пахтачиликда ўз мактабларини яратган. Кўпчилигимизнинг болалигимиз пахта далаларида ўтган. Пахтачининг бебахоллигини сўз билан таърифлаш қийин. Пахта деганда дунёнинг кўпгина халқлари дўпписи ўзига ярашган ўзбек деҳқонини тушунади.

Яна бир нарсани алоҳида таъкидлашни истардим. Бизнинг Ватанимиз пахта ҳам ашёси етиштиришда дунёда нуфузли ўринларни эгаллайди.

Энди айрим вилоят, туман ва хўжаликларда давлат режаларининг барбод бўлганлиги ҳақида гапирадиган бўлсак, бунинг учун биринчи навбатда раҳбарлар айбдор. Қаердаки ташаббускорлик, ишга янгича ёндашиш бўлмас экан, ўша жойда иш олдинга юрмайди. Тахлиллар шуни кўрсатмоқдаки, агротехника қондаларидан тўғри фойдаланиш, шудгорлаш ва экишни ўз вақтида ташкил этиш, уруғлик чигитни сифатли тайёрлаш мўл ҳосил гарови эканлиги кўпгина раҳбарлар эътибордан четда қоляпти. Оқибатда кузда бармоқ тишлаб, ер чизиб қолишмоқда. Бевосита фаолиятимизга келадиган бўлсак, Республика прокуратураси идоралари томонидан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 24 августдаги «2000 йил пахта ҳоси-

лини йиғиштириб олишни уюшқоқлик билан ўтказиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори ижроси юзасидан назорат ўрнатилиб, доимий равишда тегишли фаолият амалга ошириб келинди. Жойларда кўпгина ишлар қилинди. Бироқ ҳамма ишлар жойида дейишга вақт эрта. Буни бугунги кўзнинг сабоқлари кўрсатмоқда.

— Кейинги пайтларда пахта ҳам ашёсини йиғиштириб олишда талон-тарож, ўзлаштириш ва республика ҳудудидан ноқонуний олиб чиқиш кетмиш ҳоллари учраб турибди. Ана шундай жиноятларнинг олдини олиш ва унга қарши кураш ҳақида тўхталиб ўтсангиз.

— Қаердаки, лоқайдлик бўлса ўша жойда қонун бузилиши, бир сўз билан айтганда жиноят содир қилинади. Сўзининг исботи учун бир мисол келтирмаймикин. 1958 йилда туғилган, Қозоғистон Республикаси фуқароси Исо Маматқулов шу йил 22 сентябрь куни Сирдарё вилоятининг Сирдарё туманидаги И.Каримов жамоа хўжалигидан 400 килограмм пахта ни ўз юртига ўғирлаб олиб кетаётганда қўлга тушди. Унга нисбатан ЖКнинг тегишли моддаси билан жиноят иши қўзғатилди ва тергов ҳаракатлари тавомланиб, жиноят иши мазмунан кўриб чиқиш учун судга юборилди.

Қозоғистонлик фуқаролар Сеитмуҳаммад Алибеков, Ажибой Аширелбаев ҳам пахта ўғирлаётганда қўлга олиниб, уларга нисбатан қонунда белгиланган жазо чоралари қўлланилиши таъминланди. Мен бир нарсани алоҳида таъкидлашни истардим. Қанча-қанча меҳнат эвазига етиштирилган ҳосилни ўғрига бериб қўйган хўжалик раҳбарларини ҳам оқлаб бўлмайди.

(Давоми 6-бетда.)

Шу йил 28 октябрь куни Республика прокуратурасининг мажлислар залида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия йиғилиши бўлиб ўтди.

(Бу ҳақдаги мақола билан газетанинг 2-саҳифасида танишасиз.)

ТАХАЙЮЛ

Ёшлик, бу — жасорат. Бу — ишонч. Бу — жасоратга интилиш. Бу — лирика ва романтика. Бу — келажакка тузилган улакан режалардир. Бу — истиқболнинг бошланishi.

Нозим ҲИҚМАТ

ЖУРНАЛНИНГ ЯНГИ СОНИ

МУШТАРИЙ МАНФААТИ ЙЎЛИДА

Бугун сизларнинг эътиборингизга журналнинг (октябрь) 10-сонидан жой олган материалларнинг мундарижасини ҳавола этмоқчимиз. Илк саҳифаларда «мозийга қайтиш»га жазм қилган таҳририят иходдорлари ўзбекнинг буюк адиби Абдулла Қодирий хотирасини ёд этдилар. «XX аср: Ўзбекистон мустақиллиги учун курашган буюк сиймолар» мақоласи филология фанлари доктори Наим Каримов қаламига мансуб.

Маълумки, бир мунча мuddат аввал халқимиз терроризм, экстремизм каби тушунчалар билан тўқнаш кела бошлади. Экстремизмга хизмат қилаётган малъун кимсаларнинг асл мақсадлари нима? Нашрнинг махсус муҳбири Самарқанд вилояти ҳуқуқ-тартибот идоралари вакиллари билан ўтказган «Давра сўхбати»да ана шу каби масалаларнинг моҳияти батафсил ҳуқуқ қилиб берилди.

Бундан ташқари, фаол муаллифлардан А.Саидов, Н.Қурбонов, И.Иброҳимовларнинг нодавлат ташкилотларнинг жамиятдаги ўрни, қонунлар ижросини таъминлаш, солиқ тизими тўғрисидаги мақолалари ўқувчини бефарқ қолдирмайди. Бевосита ёш ҳуқуқшунослар учун қўлланма вази-

фасини ўташи мумкин бўлган чиқишлар қаторида муаллиф А.Жўраевнинг «Дастлабки терговда сўроқнинг аҳамияти», В.Топилдиевнинг «Битимларнинг бозор иқтисодиёти шароитидаги роли ва аҳамияти», А.Шукруллаевнинг «Самарасиз фаолият кўрсатётган қишлоқ хўжалик корхоналарини тугатиш ва тўхтатиш асослари» мақолаларини келтириш мумкин. Яна журналнинг анъанавий рунклари ҳам ҳар доимгидек қизиқарли қилиб тайёрланган.

Маълумки, «Қонун ҳимоясида» журнали яқинда интернет тармоғига уланган эди. Энди унинг саҳифаларидан дунёда рўй бераётган бири-биридан қизиқ ҳабаб, ходисаларни ўқиб бориш имкони юзга келди.

«Қадрият» рункида муаллифлар Ҳ.Бобоев ва С.Ҳасановларнинг «Ҳожа Аҳрор Валий» тадқиқоти ўрин олган. Шунингдек, ул зотнинг ҳикматларидан намуналар ҳам алоҳида саҳифада эълон қилинган.

Авалги сонлардан ўқувчиларда катта қизиқиш уйғотиб келаятган «Сизни ўғри урдими?» ҳуқуқшуноснинг масалалари ва «Очик қолган эшик» дехтавларни қиссасининг давомини ҳам ушбу сон мундарижасини бойитган.

Н.МАҲМУДОВ

«ХУКУК» — ҳақиқат ҳақида

ОБУНА 2001

XXI асрнинг илк йиллида ҳам «Хуқуқ» газетаси ва «Қонун ҳимоясида» журнали ҳар бир хонадонга кириб бориши, Сизлар билан ҳамкорлигимиз янада мустаҳкамлансин. 2001 йил учун нашрларимизга обуна давом этаятганлигини яна бир бор эслатиб ўтамиз: «Хуқуқ» ва «Қонун ҳимоясида» — бу Сизнинг минбарингиз. Бу — мустақиллик минбари.

Индексларимиз:

«Қонун ҳимоясида» — 839, 840.
«Хуқуқ» — 231, 232.

E-mail: huquq@mail.UzNet.NET

«HUQUQ»

YURIDIK GAZETA

Ta'rischilar

O'zbekiston Respublikasi prokuraturasi,
Toshkent shahar va Toshkent viloyati prokuraturalari,
«Qonun himoyasida» jurnali

Bosh muharrir:**A.ABDURAZZOQOV****Tahrir hay'ati:**

Mels Naimov,
Komiljon Ismoilov,
Botir Po'latov,
Baxtiyor Nazarov
(Bosh muharrir o'rinbosari),
Dilshod Islomov
(mas'ul kotib),
Lola Shomurodova,
Zayniddin Mamadaliev

Gazeta Davlat matbuot qo'mitasida №00150 raqam bilan ro'yxatga olingan
Nashr ko'rsatkichi - 231, 232

Manzil: Toshkent shahri, akademik Yahyo G'ulomov ko'chasi, 66-uy.
Telefon: 133-82-34
E-mail: huquq@mail.UzNet.NET

Tahririyatga kelgan qo'lyozma va suratlar egalariга qaytarilmaydi.
Mualliflarning fikrlari tahririyat fikridan farqlanishi mumkin. Gazetada bosilgan fakt va dalillar uchun muallif mas'ul.
Nashrimizdan ko'chirib bosilganda «Huquq»dan olinganligi ko'rsatilishi shart.
Tijorat ahamiyatiga molik materiallar ** belgisi ostida chop etiladi.

Gazeta andozasi tahririyat kompyuter markazida
Pentium-II MMX - 333 kompyuterida sahilalandi.
Sahifalovchi B. SAIDOV.
«Huquq» original-maketi

Gazeta «Sharq» nashriyot-matbaa konseini bosmaxonasida ofset usulida A-3 formatda chop etildi.
Korxonada manzili:
Toshkent shahri,
Buyuk Turon ko'chasi, 41.

Buyurtma G - 1049
Nusxasi — 12925

Bosmaxonaga topshirish vaqti 20.00
Bosmaxonaga topshirildi 18.30

Gazeta haftaning chorshanba kunlari chiqadi

Navbatchi muharrir
Sh.YODGOROV
Navbatchi: N. MAHMUDOV
Sotuvda erkin narxda

1 2 3 4 5 6 7 8**РЕСПУБЛИКА ПРОКУРАТУРАСИДА****КОМИССИЯ ЯНГИ ТАРКИБДА ИШ БОШЛАДИ**

Республика прокуратурасининг мажлислар залида ўтказилган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия йиғилишида Халқ таълими, Соғлиқни сақлаш, Меҳнат, Ички ишлар вазирликлари, давлат кўмиталари, жамоат ташкилотлари раҳбарлари, маҳаллий ҳокимият идоралари ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар раислари, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоят прокурорлари иштирок этдилар.

Комиссия йиғилишида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, Тошкент шаҳри, туман ва шаҳарлар ҳокимликлари ҳузуридаги Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини ташкил этиш ва келгусидаги вазифалари ҳамда унинг 2000-2005 йилларга мўлжалланган тadbirlar дастурини тасдиқлаш ҳақидаги масала кўрилди. Бу ҳақда Республика Бош прокурори, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Вояга

эмас. Республика бўйича шу йилнинг 9 ойида вояга етмаганлар томонидан содир этилган жиноятлар ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 11,5 фоизга камайган бўлса-да, бу кўрсаткич Хоразмда 50 фоизга, Сурхондарёда 35 фоизга, Андижонда 14 фоизга, Сирдарёда деярли 10 фоизга кўпайган. Жорий йилнинг 9 ойида республикада ўқувчилар томонидан жиноят содир этиш ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 13,6 фоизга, шу жумладан Тошкент вилоятида 75 фоизга, Хоразмда 66 фоизга, Фарғонада 55 фоизга, Сирдарёда 25 фоизга, Тошкент шаҳрида 19 фоизга, Андижонда 16 фоизга, Жиззахда деярли 6 фоизга ўсган.

Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия 1991 йилдан буён фаолият кўрсатмаганлиги сабабли бу ишларни мувофиқлаштирувчи маҳаллий ҳокимликлар ҳузуридаги комиссиялар ўз фаолиятини деярли тўхтатиб қўйган.

Республика ички ишлар идоралари тизимида фаолият кўрсатмаган вояга етмаганлар иши билан шугулланувчи назоратчиликлар томонидан амалга оширилаётган ишлар талаб даражасида эмас. Самарқанд, Бухоро, Жиззах, Қашқадарё, Сирдарё, Сурхондарё, Тошкент вилоятлари ички ишлар идораларининг вояга етмаганлар назоратчилик томонидан ўсмирларни қонунга хилоф равишда олиб келиш, ҳисобга қўйиш ва ҳисобга олмаслик, ҳисоботларни

етмаганлар ишлари бўйича комиссия раиси Р.Қодиров маъруза қилди.

— Бугунги кунда ёшлар билан ишлаш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. — деди Бош прокурор ўз маърузасида. — Шундай экан, вояга етмаганлар билан олиб борилаётган таълим ва тарбия ишларини ҳар томонлама ривожлантириш асосий вазифаларимиздан бири ҳисобланади.

Маълумки, жорий йилнинг 21 сентябрь кuni Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси «Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини тақомиллаштириш ҳақида» қарор қабул қилган эди. Бу қарорга асосан комиссия таркиби ва Низоми тасдиқланди.

Бош прокурор вояга етмаганлар билан ишлаш аҳолига тўхтатиб, бу соҳадаги ҳуқуқий-тарбиявий ишлар сусайтириб юборилганлигига эътиборни қаратди. Назоратнинг бўшлиғи, иш билан таъминлаш ва бошқа шу каби муаммолар қониқарли даражада ҳал этилмаётганлиги оқибатида ёшлар томонидан ҳуқуқбузарлик ва жиноят содир этиш, гивёандлик ва ичкиликбозликка берилиш, диний ақидапарастлик ёки бошқа турли зарарли оқимлар таъсирига тушиб қолиш каби салбий ҳолатлар учраб турибди.

Ёшларни ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этиш, тарбиялаш, улар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олишга мутасадди бўлган ўзини-ўзи бошқариш органлари, халқ таълими муассасалари, ўқув юртлари ва бошқа тегишли идораларнинг фаолиятида жиддий камчиликлар мавжуд.

Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар томонидан вояга етмаганларнинг ҳуқуқий ҳимоясини таъминлаш, ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олишда бир қатор ишлар олиб борилаётган бўлса-да, бу борада хато ва камчиликлар ҳам йўқ

раҳбар ва масъул ходимлари ўқувчи, талаба ёшларнинг билим олишлари учун шарт-шароитлар яратиш каби ўзларига юклатилган муҳим вазифаларни лозим даражада бажармаётганликлари ишлар аҳолини яхшилашга халал бермоқда. Жумладан, мавжуд мактабларнинг 49 фоизи газлаштирилмаган, 30 фоизи эса ичимлик суви билан таъминланмаган, 228 та мактаб авария ҳолатида, 572 та мактаб қурилиши тўхтатиб қўйилган. Мактаблар ўзбек тилидаги дарсликлар ва ўқув қуроллари билан тўла таъминланмаган, чет тили, математика, она тили ва адабиёти, тарих, жисмоний тарбия фанлари бўйича ўқувчилар еттишмайди. Таълим тизими ходимлари ва мактаб ўқитувчилари фаолияти устидан назорат олиб борилмаганлиги улар томонидан турли ҳуқуқбузарлик ва жиноятлар содир этилишига олиб келмоқда.

Жорий йилнинг ўтган даврида ўқитувчилар томонидан 52 та жиноят содир этилганлиги ҳам бизни ташвишлантирмай қолмайди.

Республикада 2000-2001 ўқув

бу йўналишлар бўйича дастурлар ишлаб чиқиб ҳаётга татбиқ этиш, ёшлар муаммоларини бартараф этиш юзасидан тақлифлар бериб бориш, янги иш жойларини яратиш, билимдонлик, ишбилармонлик, тadbirchorлик фазилатлари ва тажрибаларини эгаллашга имконият яратиш, ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти қуриш гоёларини ёйишдан иборат бўлса-да, бу борадаги ишлар ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Вояга етмаганлар ўртасида турли ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш, мутасадди ташкилотлар ва идораларнинг бу йўналишдаги фаолиятини мувофиқлаштириб бориш маҳаллий ҳокимиятлар ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар ишини тубдан яхшилашни тақозо этади.

Прокуратура идоралари вояга етмаганлар ҳақидаги қонунлар ижроси устидан назоратни қучайтирмоғи, ҳар қандай ҳуқуқбузарлик ва жиноят келиб чиқишининг сабаблари ва шарт-шароитларини бартараф этиш юзасидан қатъий чоралар қўришлари лозим бўлади.

йили бошланишига 5 та академик кўрилиб, 13 таси реконструкция қилиниб ишга туширилиши кўзда тутилган эди. Бироқ ўтган давр мобайнида бирорта ҳам академик лицей қурилиши тугалланмаган, фақат олти таси реконструкция қилиниб фойдаланишга топширилган. Бу даврда 50 та янги касб-хунар коллежлари қуриш, 115 тасини реконструкция қилиш режалаштирилганига қарамай, шундан атиги 11 тасини қурилиши тугалланган, 40 таси реконструкция қилиниб ишга туширилган.

Республика прокуратураси идоралари томонидан академик лицей ва касб-хунар коллежлари қурилишида йўл қўйилган камомат ва талон-торож ҳолатлари юзасидан 56 та жиноят иши кўзга тилган.

Бош прокурор соғлиқни сақлаш тизимида вояга етмаганларни тиббий қуриқдан ўтказиш, уларни рўйхатга олиш ва соғломлаштириш, ўсмирларнинг бандлигини таъминлаш борасида эса Меҳнат вазирлиги ва унинг жойлардаги тизимлари фаолиятида камчиликларга йўл қўйилаётганлигини кўрсатиб ўтди. Ҳўкмасдан, ишламасдан юрган вояга етмаганлар сонининг салмоғи жойлардаги маъмурий ва бошқа мутасадди идоралар томонидан бу борадаги ишлар ўз ҳолига ташлаб қўйилганидан шохидлик беради.

Республика ёшлари «Камолот» жамағатининг асосий вазифалари ёшларнинг иқтисодий, сиёсий, маънавий, маданий, ҳуқуқий манфаатлари ва эҳтиёжларини ўрганиш,

Комиссия йиғилишида кун тартибидagi масала атрофида ва жиддий муҳокама қилинди. Музокарада Республика Халқ таълими вазир Р.Жўраев, Соғлиқни сақлаш вазири Ф.Назиров, Меҳнат вазирининг биринчи ўринбосари А.Ақбаров, Сурхондарё вилоят ҳокимининг ўринбосари Қ.Мададов, Олий Махлиснинг ёшлар ишлари кўмитаси раиси Азамат Зиё ва бошқалар сўзга чиқиб, вояга етмаганлар билан ишлаш борасидаги мавжуд муаммоларни бартараф этиш юзасидан ўз фикр ва мулоҳазаларини билдирдилар.

Йиғилишида «Қонун ҳимоясида» журнали ва «Хуқуқ» газетаси қошида иш олиб бораётган «Қонун ҳимоясида» телегуруҳи томонидан тайёрланган Вояга етмаганлар муаммоларига оид видеофильм намойиш этилди.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг 2000-2005 йилларга мўлжалланган тadbirlar дастури тасдиқланди ҳамда қурилган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Комиссия йиғилишида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Х. Қароматов, Президент девонининг масъул ходими Э.Жўраев иштирок этди.

Б. НАЗАРОВ,**«Хуқуқ» мухбири.**

Суратларда йиғилишда навланган.
М.НУРИНБОЕВ суратлари

Гарчи ҳар бир инсонга яшаш ҳуқуқи Аллоҳ томонидан берилиб, уни олиб қўйишга ҳеч кимнинг ҳаққи бўлмаса-да, айрим қонунбузарларни содир этган жиноятлари учун фақат ўлим жазосига маҳкум этиш тақозо этилади. Фикримизни янада аниқроқ ифодаладиган бўлсак, ўлим жазоси бошқа қоралар билан мақсадга эришиш мумкин бўлмаган ҳолатларда қўлланилади. Шу билан аниқ бир вақтда ўлим жазоси маълум маънода давлатнинг ўч олиш усули ҳам ҳисобланган. Яъни, бугунги кунгача ўлим жазосида ибтидоий жамоа тузумидан қолган хун ва қасд олиш принциплари сақланиб қолган. Лекин ўлим жазоси қандай мақсадда қўлланилса-да, у йиллар давомида оғир жиноятларнинг олддини олиш воситаси бўлиб келмоқда. Узингиз ўйлаб кўринг, ўз отасини ўлдирган ўғил ёки 5 мурғак гўдакни ҳеч бир сабабсиз чоғиб ташлаган қотилга олий жазодан ўзга қандай жазо белгилаш мумкин?

МАҲКУМ НЕГА ЎЛИМНИ АФЗАЛ КЎРАДИ?

Маълумки, бугунги кунда Европада ва дунёнинг бошқа қитъаларида ўлим жазосини бекор қилиш тарафдорлари тобора кўпайиб бормоқда. Кўҳна қитъанинг кўпгина давлатларида бу жазо бекор қилинганлиги аниқ вақт бўлган бўлса, айрим мамлакатларда эса ушбу жазо ижро этилишига мораторий эълон қилинган. Эндиликда жаҳоннинг кўпгина давлатларида инсонпарварлик ва гуманизм широрлари остида олий жазони бекор қилишни талаб қилиб чиқувчилар тобора кўпайиб бормоқда ва бунинг учун талай асослар мавжуд.

Биринчидан, ўлим жазоси жазо институтининг мақсадларини амалга ошириш, яъни шахсни қайта тарбиялаш, ахлоқни тузатиш, жиноий фаолиятига тўсқинлик қилиш мақсадларига тўла жавоб бермаслиги янада ойдинлашди.

Иккинчидан, статистик маълумотлар шуни кўрсатмоқдаки, ўлим жазоси қўлланилаётган мамлакатларда жиноятчилик даражаси бу жазо бекор қилинган давлатлардагидан кам эмас. Яъни, ўлим жазосининг жиноятни олддини олишдаги аҳамияти кескин пасайиб кетди. Кўпгина машҳур психиатрларнинг таъкидлашларича, ўлим жазоси жиноятчини онгли равишда содир қилаётган жиноятдан ҳеч қачон тўхтаб қола олмайди. Чунки, қотил бошқа шахсни яшаш ҳуқуқидан маҳрум қилар экан, ўзининг жазоланмаслиги ва қўлга тушмаслигига қаттиқ ишонди.

Учинчидан, тараққиёт ва инсон онги юқори босқичга кўтарилган бугунги кунда ҳам ҳеч кимнинг юридик хато, яъни — айбсиз шахсга нисбатан ўлим жазоси чиқарилмаслиги ва унинг бегоҳлиги исботланганига қадар ҳукм ижро этилмаслигига қаролат бериб бўлмайди. Табиийки, бундай ҳолатларни исталган давлатда учратиш мумкин.

Тўртинчидан, инсонга яшаш ҳуқуқи Аллоҳ томонидан берилган экан, уни фақат Аллоҳ қайтариб олиши мумкин.

Бешинчидан, ўлим жазосига маҳкум этилганларни умрбод қамок жазосига алмаштиришнинг самарали томонлари мавжуд. Ҳатто, инсонийлик қиёфасини йўқотган жиноятчилар учун ҳам умрбод қамок жазоси энг оғир жазо чораси эканлиги кўп бор исботланган. Масалан, ўта оғир жиноятларни содир этганлиги учун умрбод озодликдан маҳрум этилган айрим маҳбуслар тайинланган жазоларини ўлимга алмаштирилишини сўраб, тегишли ташкилотларга такрор-такрор илтимоснома бераётганлар. Олтинчидан, баъзи ҳолатларда ўлим жазосига бевосита жиноят-

ни ташкиллаштирган шахслар эмас, балки жиноятнинг оддий ижрочилари ҳукм қилинади. 95 фоиз ҳолларда ўлим жазосига ўзининг инсонийлик қиёфасини йўқотганлар ҳамда мастлик ҳолатида ёки моддий муҳтожлик оқибатида жиноят содир этганлар тортлади. Яъни, бу борада ижтимоий адолат принципларига амал қилинмайди. Бирок шундай жиноятлар борки, улар ҳақли равишда кишининг нафрати ва қаҳр-газабини уйғотади. Масалан, бутун дунёга машҳур Чикитилонинг ишини олайлик.

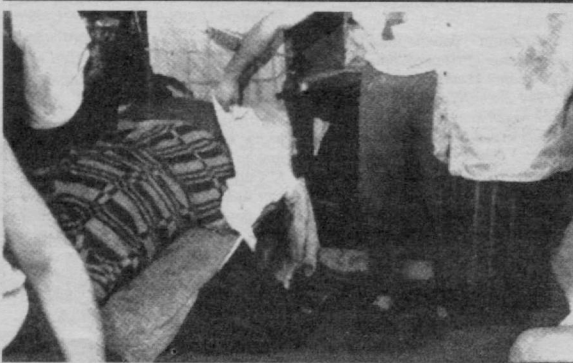
У жинсий эҳтиёжини ғайритабиий усулда қондириш билан боғлиқ ҳолда 53 та қотиллик содир қилган. Ёки бўлмаса куйидаги жиноятга эътибор беринг: Она ўз боласини қаҳратон қишда кўчага яланғоч ҳолда чиқариб, қор устига ташлаб кетмоқчи бўлади. Шунда бола «она, онажон мени ташлаб кетма», деб онасининг оқсидан югуради. Она эса болани янада узоқроққа олиб бориб ташлайди ва болақай музлаб ўлади.

Мен ўлим жазосини бекор қилишни бугунги кундаги принципал масала сифатида илгари сурдиш ниятидан йироқман. Бирок, инсонпарвар демократик ғоялар бутун дунёда қарор топаётган бир даврда ўлим жазосини бекор қилиш масаласи эртами кечми бизда ҳам ҳал қилинади.

Ўзбекистон қонунчилигида бу борада дастлабки қадамлар ташланди, яъни ўлим жазоси Жиноят кодексигаги баъзи моддаларнинг санкциясидан чиқариб ташланди. Содири этилган жиноят учун ўлим жазоси белгиланган моддалар сони анчагина камайtirилди.

Лекин шу нарсани ҳам ёдда тутиш лозимки, биз яшаб турган жамият ўлим жазосини бекор қилишга ҳали тўла тайёр бўлмаслиги ҳам мумкин. Лекин, бу ҳол олий жазони бекор қилиш заруриятини ортга сурмайди.

Беход МҶМИНОВ,
НИВ академияси тингловчиси

ОЛИЙ ЖАЗО

ДУНЁ МАМЛАКАТЛАРИДА ЎЛИМ ЖАЗОСИ

ТЕЗКОР МАЪЛУМОТ

Шу йилнинг 30 март куни Норин тумани, Ҳаққулбод шаҳри, Улуғбек массиви, Улуғбек номи кўча, 10-уйда муҳдис қотиллик содир этилди. Жасади кўрпачага ўраб, чуқурга ташлаб юборилган.

ҚАБИҲЛИК

Ўша кун... Валижон ва Одижон икковлашиб тўйгунча вино ичишди. Спиртли ичимлик аъзон-баданларини қиздира бошлаган ака-ука ўзларини шер билишди. Сўнг, аввалдан режаланган ниятларини шу кеча амалга оширишга келишишди. У туғишган акаси Абдумуталнинг ҳовли жойини зўрлик ишлатиб эгаллаш, бордию қаршилик кўрсатса, ўша тобда ўлдириш эди.

Иш қутилгандек кечди. Валижон ва Одижонлар бир-бирларига далда бўлиб Абдумуталнинг уйига борганларида акасидан бошқа ҳеч ким йўқ эди.

Абдумутал укаларининг қабиҳ ниятидан беҳабар кўрпача солиб меҳмон қилишга уринди. Бирок, Валижоннинг «ҳеч нарса керак эмас, ахҳисси манави ерга «чўкин», деган дағ-дағаси уни шошириб қўйди. Боз устига ғашига тегди. Чунки, укаси ундан роппа-роса беш ёш кичик эди.

— Нима гапиг бор, — жаҳли чиққандек юзланди Абдумутал.

— Энди... — қаҳрли қиёфада сўз қотди Валижон, — Истайсизми йўқми бизнинг айтганимиз бўлади. Ахҳ холда...

Абдумутал укасининг нимага ишора қилаётганини дарров тушунди.

— Бекорга овора бўласан, мен ҳеч қачон ўтирган уйимни сотмайман. Хотиним, бола-чақаларим кўчада қолишини истамайман. Қолаверса, қуруқ ерда иморат қилиш осонликча кечмади. Лой чангаллаб, терга ботиб меҳнат қилдим. Шу уйни кўрдим. Энди...

— Ҳали шунчаки, — Валижоннинг чайир қўллари мушт бўлиб тургилди. Сўнг ўйлаб ўтирмай акасига мушт туширди. Абдумутал қутилма-

Халқимизда «отанг ўтирган уйнинг томига чиқма» дейилган доно ўғит бор. Бунда отага бўлган чексиз ҳурмат, эҳтиром муҳассам. Омон Ҳаққулов ҳам фарзандлари, оиласи, қолаверса, элининг эъзоз, эътиборига тушиши мумкин бўлган инсон эди. Бирок у ота деган улўғ номга арзигулик иш қилмади. Ўзининг бадниятларига эҳ берди. У «жаҳл келганда ақл кетади» қабилида иш тутди.

Омон ўли билан бугунги жанжалдан сўнг кўндан буён ўзини қийнаб келган чигали ечгандай бўлди.

ган зарбдан биров эсанқиради. Одижон икки акасининг олишувини ҳакам сингари кузатар экан, Валижонга раҳми келди шекилли, аввалаги Абдумутални тепгандай бўлди. Лекин бундан қаноат ҳосил қилмади. Сўнгра, шакф ортидаги арматурадан ясалган дупоя (қосиблар ишлатадиган буюм) ни қўлига олиб Абдумуталнинг бошига зарб билан урди.

— Оҳ... — Абдумутал қалтак зарбидан ерга қулади. Бошини қимир-

Валижон ва Одижондан уни сўраганида «қаёққадир кетиб қолган шекилли, биз ҳам тополмаймиз», дея жавоб қилишди. Аммо...

Валижон тун қоронғусида арава етаклаганча таниш эшик олдида тўхтади. Унинг мақсади ҳожатхонадан мурдани олиб кетиш эди. Бирок, унинг ҳаракати маҳалла фуқаролар йиғини раиси Қодиржон Қаримовда шубҳа уйғотди. Оқсоқол Валижондан нима сабабдан арава етаклаб юрганни сўраганида йи-

МУРТАДЛАР

ЁКИ ЎЗ ТУҒИШГАН ЖИГАРЛАРИ ТОМОНИДАН ХЎРЛАНГАН МУРДАНИНГ АЯНЧЛИ ҚИСМАТИ ХУСУСИДА

лата-қимирлата жон таслим этди. Укалар ўз туғишган акаси Абдумуталнинг жасадини тўшаққа ўраб, ҳовли бурчагидаги чуқурга ташлаб юборишди.

Сўнгра икковлон ўз жигарлари қонига бўялган қўлларини, палос ва кўрпачаларни билинмас даражада ювишди. Дупояни ҳам латгага ўраб, чуқурга жойлашди. Кейин, гўё ўғри тушгандек қилиб, эшик зўфини синдиришди. Уй ичигаги электр ҳисоблагич ва электр плитани олиб, секингина жуфтани ростлашди.

Орадан икки кун ўтган, Валижон акаси Абдумуталнинг хонадонига боради. Мақсад уйнинг ҳужжатларини олиш эди. Ножобил ука шу тариқа ниятига эришгандай бўлди. Бирок, кунлар ўтган сари уни ваҳима босдимни ёки акасига раҳми келдими, мурдани ота уйининг бостирмаси тагига қўйишни ўйлади. Балки беғуноҳ Абдумуталнинг чиқираб қолган руҳи тинчлик бермагандир?!

КАЛАВАНИНГ УЧИ

Абдумутал кўча-кўйда кўринмай қолганидан маҳалла аҳли безовталанди. Оқсоқоллар, қари онахонлар

гит шошиб «ҳалиги, цементга келгандим...» дея жавоб қайтаради. Лекин, унинг жовдирган кўзларини, титраб чиқаётган овозида қандайдир сир бор эди.

Маҳалла оқсоқоли ва қўшни Холтожи холянинг тахминларига биноан Абдумуталнинг хонадини текширилганда калаванинг учи топилди. Баҳром Боймуродов ва Ойбек Мўйдинов топшириққа биноан Абдумуталнинг уйдаги мулкни рўйхатдан ўтказишга боришганида ҳожатхонада кўрпачага ўралган одам жасадини кўриб, бу тўғрида ИИБга хабар беришди...

Вилоят судининг судлов ҳайъати судланувчилар устидан ўз ҳукмини ўқиди. Унга кўра 37 ёшли Валижон, 29 ёшли Одижон Турсунқуловлар ЖКнинг бир қатор моддалари билан айбли деб топилди ва олий жазога маҳкум этилдилар.

Обидхон АҲМАДЖОНОВ,
Норин туман прокуратураси
терговчиси
Баҳодир ҲАМИДОВ,
журналист

И К К И

Укаларим ҳали ёш бўлса, уларни едириб-ичириш, қийинтириш керак. Отанинг тайин иш жойи бўлмаса. Топган пулим рўзгордан ортмаса... Уф!» — дея бошини чангалларди йигит.

Фарзанд — ҳаётимиз давомчиси. Уни ота-она эъзозлаб воғая етказилади. Айниқса, биринчи ўғилга меҳр ўзгача бўлади. Гўдакчилигиданоқ чиройли қийинтириш, турли хил ўйинчоқлар сотиб олиб бериш ота-онага кувонч бағишлайди. Эндигина атак-чекач қилиб қадам ташлаётган гўдакнинг келажиги ҳақида ширин орзулар қилиб, ўзларича завоқланишади. Бундай пайтлар Омоннинг ҳаётида ҳам жуда кўп бўлган.

Фарзанд бўлмайча, ота-онага суянч тоғзи бўлиши керак. «Отанга тик боқма, йимонинг кетар», деган гап замирида «чүкр маъно бор. Бирок Мардон тилига баъзан эрк берди. Отасини камситди. Ҳарна бўлса-да, у Омоннинг пушти камаридан эканлигини унутди. Оқибатда ота-ўғил муносабатларига «шайтон аралашди».

...

ЎЗИНИ ОҚЛАЙДИМИ?

ҚОТИЛЛИКЛАР ТАФСИЛОТЛАРИ

МУТАХАССИС МУНОСАБАТИ

Чақалоқ дунёга келди. У нақадар беғубор. У ҳали ўз миллатини, динини, ҳатто инсон фарзанди эканлигини билмайди. Ижтимоий муҳитда улғайиб борган сари эса у ўзини англаш билан бир қаторда миллатини, динини ҳамда ватанини таниб бориши ҳеч кимга сир эмас. Болада нутқ фаолияти шаклланиб улгурмасданоқ катталар томонидан унга бурчи ва вазифалари тушунтирилиб борилади.

Жамиятдаги ёзилган ва ёзилмаган қонунлар онгига синдирилиб борилади ва натижада у жамият аъсосига айланади. Балоғат ёшига етгач эса жамият олдидаги масъулияти янада ортади.

Юқоридаги қонуният асосида шахс таркиб топар экан, нима учун улардан баъзи бирлари жамият қонунларидан четга оғиб, турли жиноятларга қўл урадилар? Бу хатти-ҳаракатларни содир этиш бирон-бир қонуниятга бўйсунмади, деган савол кўпчилик соҳа вакиллари қаторида руҳшунослари ҳам ўйлантириб келаётган жумбоқлардан биридир.

Қотил, қотиллик каби сўзларни эшитганда ҳар бир инсоннинг руҳий ҳолатида қисман ўзгариш бўлмасдан иложи йўқ. Сабаби, бу тамга остида нима яширилганлигини ҳамма ўзинча тасаввур этади ва моҳиятини тушуниб етишга қизиқади.

Қотиллик бир ёки бир неча шахслар томонидан амалга оширилган хатти-ҳаракат бўлиб, бунинг оқибатида эса бошқа бир шахс барвақт ҳаётдан кўз юмади. Қотиллик инсоният жамияти вужудга келганидан буюн қоралаб келинадиган энг оғир жиноят бўлишига қарамай ҳамон ёздаги момақалдиқ каби ураб турбди.

Келинг, ана шу инсонга хос бўлган ҳаракатнинг психологик хусусиятларига қисман тўхталиб ўтайлик: қотиллик турлари нақадар кўп бўлмасин, унинг асосида икки хил эҳтиёж ётади. Улардан биринчиси, биологик эҳтиёж бўлса, иккинчиси ижтимоий эҳтиёждир. Мана шу икки эҳтиёждан бири шахснинг эмоционал ҳолатини вужудга келтириб, уни ўз олдига қўйган мақса-

снинг эҳтиёжларидан келиб чиқади. Лекин шуни ҳам унутмаслик керакки, инсон фаолиятининг ҳайвон фаолиятидан фарқ қилишининг асосий белгиси у ўз фаолиятининг натижасини олдиндан кўра билади. Қасддан амалга оширилган қотилликни ҳам шундай десак, хато бўлмайди. Лекин бошқа турдаги амалга оширилган қотилликлар ҳам борки унда шахс ҳақиқатан ўз фаолиятининг яқиний оқибатини кўра олмайдди. Бунга ўзини ҳимоя қилиш асосида юзага келадиган иштиёрсиз қотилликларни мисол қилиб келтириш мумкин.

Шахснинг аспект ҳолати моҳият-руҳий ҳолати кўпинча аспект ҳолати деб баҳоланади.

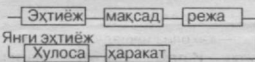
Бундай руҳий ҳолатни бошидан кечириётган шахс ўз фаолиятини назорат қила олмай қолади ва хаттоки фаолият натижасини мушоҳада ҳам қилмайди. Лекин шуни ҳам унутмаслик керакки инсонда ҳеч бир жонзотга берилмаган тафаккур қобилияти мавжуд экан, аспект ҳолатини қотилликнинг асоси деб бўлмайди. Дарҳақиқат, аспект ҳолатига ҳамма шахс ҳам тушиши мумкин.

Шахснинг аспект ҳолати моҳият-

ҚОТИЛЛИКНИНГ ИЛДИЗИ ҚАЕРДА?

ди сари ундайди. Ана шундай ҳолатга тушиб қолган шахс ўз хатти-ҳаракатини идрок этса-да, унинг оқибатларини идрок эта олмайдди. Натижада эса «мен бундай бўлишни истамагандим» деб тураверади. Бу мураккаб руҳий ҳолатнинг асосида қандай ҳаракат ётади, онг ости ҳаракатини ёки онгсизлик ҳаракатини? Қайси бир ҳаракат тури етакчи роль ўйнаганлиги шахс идрокнинг бай ҳолатда бўлганлигига кўпроқ қойилқидир. Ўз хатти-ҳаракатини идрок этиш эса ўз навбатида шахснинг олдига қўйган мақсадига боғлиқ, мақсаднинг йўналганлиги эса шах-

Биз кўпинча фаолият деймизку, лекин унинг қандай қонуният асосида амалга ошириши ҳақида ўйлаб кўрмаймиз. Фаолият тизими аслида қуйидагичадир:

Фаолиятнинг нима эканлигини тушуниб олганимиздан сўнг энди қотилликни юзага келтирувчи руҳий ҳолат ҳақида тўхталиб ўтсак. Бу ҳолатнинг шахс характери ёки тем-

пераментига (миқозига) боғлиқлиги ҳақида тўхталиб ўтмоқчи эмасмиз. Сабаби, булар шахснинг индивидуал (ўзига хос) хусусиятидир. Қотилликни амалга оширган шахс-

Яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг узвий ҳуқуқидир. Инсон ҳаётига суиқасд қилиш энг оғир жиноятдир.
(Ўзбекистон Республикаси Халқатируқиясининг 24-моддаси.)

либ ҳеч нарса кўрмагандай юраверди. Бироқ, «касалини аширсанг, иситмаси ошкор қилади», деганларидек, жиноят иссиз қолмади. Аравача дастагида Мардоннинг танасидан оққан қон изи қолган эди.

Кўллари қон Омон ўз қилмишидан қаттиқ изтиробга тушса-да, ҳеч кимга сир бой бермади. Хотини ва фарзандларидан яширди. Она эмасми, ўғлининг тўсатдан йўқолиб қолиши Тўхта опани ташвишлантирди. Юраги безовта бўлиб, кўнгли ҳеч ёришмади. У ҳеч қачон бундай ҳолатга тушмаган эди. Ниҳоят, у эрини ўғли Мардон йўқолганлиги учун ички ишлар бўлимига хабар беришга кўндирди.

Когон туман прокуратураси ходимлари, ИИБ тезкор гуруҳи кеңаю кундуз тиним билмади. Малакали тарзда маҳорат билан олиб бориладиган тезкор қидирув ва тергов ўз самарасини берди. Мардоннинг мурдасини уч-тўрт кун ўтиб қишлоқ четидидаги захқашдан, хас-хашаклар остидан топишди. Шундан сўнг қотил ўз қилмишларини қонун ҳимоячиларига бирма-бир сўзлаб беришга мажбур бўлди.

Омон Ҳаққулов кўпдан бери ҳеч қаерда ишламасди. Шунинг учун ҳам ўғли Мардон оиланинг ҳамқишлоқларидан ёмон яшашликларини ота-

сига бир неча бор таъна қилган эди. Шу боси ота-ўғил орасида «ола мушук» ўтган эди.

Охири марта июнь ойларида Мардон Ҳаққулов билан язнаси Мансур Ражабовлар шу қишлоқлик Али Аминовга 100 минг дона хом гиштинга 40 минг сўмга қуйиб беришга келишади. Гишт қуйишга Омон Ҳаққуловни ҳам жалб этишади. Бироқ, бу ерда ҳам ота-ўғил айтишиб қолади. Отаси ишни ташлаб кетади. Шу кундан бошлаб Омоннинг миёсида ўғли Мардонни ўлдиришдек шум ният чарх ура бошлайди.

Найманча қишлоқ ахли Мардонни сўнгги йўлга кузатди. Онанинг фарёди еру кўкни титратди: «Мардоним, мени ташлаб кетма! Тўйлар қилай дегандим-ку, ўғлим!»

Онанинг фарёдига укаларининг йиғиси қўшилди. Қишлоқ қизлари қип-қизил мато тортилган тобут ортидан нолон боқиб қолишди...

Тўхта опа ўғлининг зим-замбил гамини кўтарсинми, олти фарзандни боқиш, кийинтириш, тарбиялашни ўйласинми, 19 йил озоликдан маҳрум этилган эрини деб қуйсинми? Онага оғир, жуда ҳам оғир...

Ҳикмат АҲМЕДОВ,
Бухоро вилоят суди судьяси,
Лолахон МАНСУРОВА,
журналист

ни бир-икки мақолада очиб бериш имкони йўқ. Шахсни қотилликка ундовчи сабаблардан бири бу салбий ҳаёл бўлиши мумкин. Бу ҳам ўз навбатида шахснинг гайритабиий ҳаракатларни амалга оширишига сабаб бўлиши мумкин. Ҳаёл шундай жараённи агар у тўғри йўналтирилган бўлса ижобий натижалар, аксинча бўлса салбий оқибатларни келтириб чиқаради. Ҳаёлни йўналганлиги ҳам қотилликка сабаб бўлишини баъзи руҳшунослар таъкидлаб ўтишлари бежиз эмас. Кўпинча қотилликка қўл урган шахслар, бундай бўлишни ҳаёлимга ҳам келтирмагандим» дейишлари сабаби ҳам салбий ҳаёлдир.

Ҳеч бир шахс қотил бўлишни истамайди, лекин шахсини инсонга номуносиб шундай ном олишга ун-

довчи омиллар борки, уни психологлар ички ва ташқи омиллар деб баҳолашади. Ички омилдан бирига ниҳоятда қисқача тўхталиб ўтдик. Сабаби ана шу ички омил асосий ва етакчи омилдир. Келгусида асосий омилнинг ҳар бир жараёнига тўхталиб ўтишга ҳаракат қиламиз. Шу билан биргаликда шахсни қотилликка ундовчи жамиятимизга ёт бўлган ижтимоий таъсирни ҳам илмий асосларга суянган ҳолда очиб беришга ҳаракат қиламиз, бунинг учун эса турли соҳа мутахассисларининг фикр-мулоҳазалари керак бўлади.

Л. ТУРСУНОВ,
ЎЗМУ ижтимоий-сиёсий фанлар факультети психология кафедраси катта ўқитувчиси

ТАХРИРИЯТДАН:

Ушбу мавзунини биргина мақолада тўла ёритиш мумкин эмас, албатта. Кўш саҳифани тайёрлашдан мақсадимиз ҳам кўпчилик олимларимиз, тадқиқотчиларимиз, ҳуқуқ-тартибот соҳасида меҳнат қилаётган тажрибали амалиётчиларимиз эътиборини шу мавзунини чуқур таҳлил қилишга қаратишдир. Ўйлаймизки, хурматли ҳуқуқшуносларимиз ҳам бу ҳақдаги фикр-мулоҳазаларини, чуқур таҳлилий мақолаларини бизга йўллайдилар.

ҚУТБ

Мардон кун бўйи гишт қуйиб чарчаган. У беозор ўхларди. Балки, йиғит бу пайтда ширин тушлар кўраётгандир. Бирдан...бирдан йигитнинг, ҳа, ўн гулидан бир гули очилмаган Мардоннинг боши узра кўтарилган болта зарб билан тушди. Жоҳил отанинг кўлидаги кескир болта бир зумда қонга беланди. Уйқуда ётган 19 ёшли Мардоннинг ҳаёт шайми шу тараққа сўнди. Қотил ота эса, энди ўзини тутта олмас, гўё ўлжаси қаршисидаги йиртқичга ўхшарди...

Муқаддас китобимиз «Куръони карим»-да ҳам одам ўлдирши-ғуноҳи азим дейилади. Омоннинг бу қилмиши на мусулмончиликка, на инсонийликка тўғри келади. Бундай ваҳшийликни Аллоҳ ҳам, бандаси ҳам кечирмайди, кечиролмайди!

Қотил жасадни гумдон қилиш пайига тушиди. Ташқарига чиқди. Чор атроф сукунат оғушида. Мурдан кўрпачага ўраб темир араванчага ортди-да, қишлоқ четидидаги захқашга элтиб ташлади. Жиноятни яширмоқ учун ўликнинг устига турли ўт-ўлан, хашакларни тортиди. Уйига ке-

ҲАРБИЙЛАР ХАВОТИРДА

Маълумки, шу йил октябр ойининг бошларида Ямандаги АҚШ ҳарбий денгиз флотига қарашли «Коул» крейсерида кучли портлаш юз бериб, 17 киши ҳалок бўлган ва 30 га яқин денгизчи ҳароҳатланган эди.

Америка расмий вакилларининг таъкидлашларича, мазкур портлашда гумон қилинаётганлардан бири Усама бин Ладендир. Унинг АҚШ қўшинларига қарши қўпуровчилик ҳаракатлари ҳарбийларда жиддий ҳавотир уйғотмоқда.

Президент Билл Клинтон ва Қўшма Штатлар мудофаа вазири Вильям Коэн америкалик ҳарбийларга қилинган ҳужум кечирилмаслиги ва «Коул»ни портлатишни режалаштирганлар аниқланиб, жавобгарликка тортилажакларини ваъда қилганлар.

Кўпчилик америкаликлар эса бу ваъдаларга унчалик ишонмайптилар. Сабаби, 1996 йилда Саудия Арабистонидаги АҚШ ҳарбийларининг казармасида бомба портлаши оқибатида 19 нафар ҳарбий хизматчи ҳалок бўлган ва ушунда ҳам мамлакатнинг юқори лавозимли расмийлари қўпуровчиларни тезда аниқлаб, жазога тортишлари ҳақида сўз беришган, ammo бу борада қилинган барча ҳаракатлар натижасиз қолганди.

ХАЛҚАРО ҲАЁТ

АРМИЯ «ДЕЛЬТА» ТИЗИМИДА

Америка Қўшма Штатларининг Форс кўрфази ва Туркиядаги ҳарбий бўлинмалари жангариларнинг ҳужумга ўтиб қолиши эҳтимолини назарда тутиб, жангвор ҳолатга келтирилган. Америка армияси вакилининг хабар беришича, ҳушёрлини ошириш тўғрисида Қатар ва Бахрайндаги қўшинларга ҳам буйруқ юборилган ва барча қўшинлар «Дельта» тизимига ўтказилган.

Америка ҳарбий терминологиясидаги бу сўз жангвор тайёргарликнинг юқори ҳолатини англатади.

ТРАЙЛЕРДАГИ ЖАСАД

Германия чегараси яқинидаги Стари-Рибник чех қишлоғида Ферр мамлакатларига ноқонуний йўллар билан ўтаётган иммигрантларга тегишли цистернада автомобиль полицияси томонидан текширувдан ўтказиш учун тўхтади. Текшириш бошланиши билан бир қанча одамлар машинадан тушиб, чегара йўналиши бўйлаб қоча бошлайдилар. Машина бортдан эса жанубий-ғарбий Осие минтақасига мансуб эркакнинг жасади топилди. Оғир яраланган қочоқлардан яна бири касалхонага ётқизилди. Воқеа жойидан ҳеч қанақа ҳужжатлар топилмаган.

15 ЙИЛ ДАВОМ ЭТГАН ТЕРГОВ

Канада полицияси томонидан икки нафар шахсга нисбатан чиқарилган айблов ҳулосаси эълон қилинди.

Тергов ҳужжатларида кўрсатилишича, айбдорлар 1985 йилда «Эйр Индия» авиакомпаниясига қарашли Торонто - Лондон - Дехли рейсини бажарётган самолётни портлатишда иштирок этганлар. Ушунда Ирландия Республикаси қирғоқларида яқинлашаётган ҳаво кемасида содир бўлган портлаш оқибатида барча йўловчилар ва экипаж аъзолари — 329 киши ҳалок бўлган.

Судланувчиларнинг иккаласи ҳам Канада фуқароси. Улар Токционий Нарита аэропортида юз берган портлашни уюштирганликда ҳам гумон қилинаётирлар.

ОПЕРАЦИЯ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Баренц денгизига «Курск» сувости кемаси билан ғарқ бўлган денгизчилик жасадларини олиб чиқиш операцияси давом этмоқда. Операцияни амалга оширишда россиялик ғавосларга норвегиялик ҳамкасблари кўмаклашмоқда.

Денгиз тўлкилари биров «дам олган» тундан ғавослар самарали фойдаланиб қолдилар ва «Курск» бортида қолган денгизчилардан яна 8 нафарининг жасадини олиб чиқишга муваффақ бўлдилар.

ХИЛЛАРИ ФАЛАСТИНЛИКЛАР ТАРАФДОРИМИ?

АҚШ Сенати сайловларида иштирок этаётган Хиллари Клинтон ва Рик Лазиоло Нью-Йоркда ўзларининг охириги телечиқишларини ўтказдилар.

Иккала номзод мазкур чиқиш давомида бир қанча муаммолни масалалар, шу жумладан, Яқин Шарқ масаласидаги фикр-муносабатларини илгартириб, ўзаро баҳслашдилар. Лазео Хиллари хонимдан яҳудийлар таъсири кучли бўлган Нью-Йорк шароитида фаластинликлар фойдаси учун нима ҳам қила олишини из мумкин, деган саволига у фаластинликлар моҳароларни тинч йўл доирасида ҳал этишга рози бўлган тақдирдагина уларни қўллаб-қувватлашини билдирган.

Айни вақтда эса жамоат сўровлари натижасига кўра, Хиллари Клинтон сайловларда пешқадамлик қилмоқда.

ИСПАНЛАР ҲАМОН ТАШВИШДА

Буюк Британия бош вазири Тони Блэр испаниялик ҳамкасби Хосе Марии Азар билан бўлган мулоқоти чоғида айни кунларда Гибралтарда таъмирланаётган Англия ядро сувости кемаси Испания учун ҳеч қандай хавф туғдирмаслигини таъкидлаган.

Маълумки, шу йил май ойида инглизларнинг «Тайелесс» сувости кемасининг атом реакторидидаги совутиш тизими шикастанганлиги сабабли у ҳаракатдан тўхратилган эди. Ушундан буён Гибралтарга қўшни бўлган Испания шахтарларнинг мэрлари сувости кемасини Британияга олиб кетилишини қатъий талаб қилиб келмоқдалар.

Тони Блэр эса Испанияга қилган сафари чоғида «Тайелесс»ни шатакка олиб тортиб кетиш жуда ҳам машаққатли иш эканлигини рўқач қилган.

ЛОЙИҲА ТАҚДИМ ЭТИЛДИ

АҚШ Конгресси вакиллик палатаси бошқа давлатларга 15 млрд. долларлик молиявий ёрдам бериш тўғрисидаги қонун лойиҳасини қабул қилди.

Ушбу ҳужжатга кўра белгиланган маблағнинг 435 млн. доллари камбағал мамлакатлар рўйхатида турган давлатлар учун ажратилди. Иқтисодий ислохотлар ўтказиш учун Сербиянинг янги ҳукумати 100 млн. доллар берилади. Аммо, Сербия ҳукумати келгуси йилнинг март ойига қадар ҳарбий жиноятлар содир этган шахсларни Гаага судига топширмаса, ажратилган маблағ микдори камайтирилиши мумкин. Молиявий ёрдамнинг 127 млн. доллари эса тинчликпарвар операцияларни ўтказишга сарфланади.

Яқин вақт ичида қонун лойиҳасини Сенат томонидан тасдиқланиши кутилмоқда.

ОМОНАТГА КАФОЛАТ БОР

Буҳарест шаҳар суди Руминия давлат жамғарма банки алданган омонатчиларнинг пулларини қайтариб бериши ҳусусида қарор чиқарди.

Шу йилнинг май ойида 300 миң нафар омонатчи Миллий сармоя фондининг банкротга учраши оқибатида 150 миллион долларга яқин маблағдан ажралиб қолганди. Суднинг юқоридида қарорга келишига жамғарма банкининг собиқ директори томонидан мижозлар маблағларини сақлашни кафолатлаш ҳусусидаги имзоланган ҳужжати асос бўлган. Утган ҳафтада эса миңлаб алданган омонатчилар намойишга чиқиб, президент биносига келишган ва улар билан президент маслаҳатчиси музокара олиб борган эди.

Исроил ҳарбийларининг фаластинликлар билан давом этаётган тўқнашувлари Ёқут Барак ҳукуматида нисбатан ишончсизлик хавфини туғдирмоқда. «Лихут» партияси лидери бўлган Ариэл Шарон билан ўтказган музокараларида Бош вазир уни ҳукуматда фавқултда ҳолат жорий этишга кўндиролмади.

Сўнги тўқнашувлар натижасида беш нафар фаластинлик ҳалок бўлган. Сал олдинроқ Исроил танклари Газо минтақасига кириб келди. Бундан мақсад яҳудийлар яшайдиган туманлардан бирига олиб борувчи йўлни тозалаш бўлган. Би-Би-Си мухбирининг хабар қилишича, фаластинликлар ҳали-бери ўз намойишларини тўхтатмоқчи эмас. Ўз навбатида Ёсир Арофат уларни Қуддус узра Фаластин байроғи ҳилпирамагунча қуролни ташламасликка чақирмоқда.

«НИКОТИН ТАЁҚЧАЛАРИ» СУДГА ЕТАКЛАЙДИ

Ғарбий Германияга «никотин таёқчалари» юқланган машинада ўтмоқчи бўлган белоруслик ҳайдовчи бу қилмиши учун энди суд олдига жавоб берадиган бўлди.

Франкфурт божхоначилари томонидан назорат-текширув пунктида у бошқариб келаётган машинада ноқонуний йўллар билан олиб келинаётган 3,6 миллион дона сигарет борлиги аниқланган.

Маълум бўлишича, Германия худудида собиқ Иттифоқ мамлакатларида ишлаб чиқарилаётган сигаретларга талаб катта экан ва кўпчилик бундан фойдаланиб уммайгина пул топиш ҳаракати тушган. Масалан, яқинда ҳам франкфуртлик божхоначилар мамлакатга яширин равишда Литвадан келтирилаётган 3,34 млн. дона сигаретни ушлаб қолишга муваффақ бўлган эди.

Internet ХАБАРЛАРИ

АКАЕВНИНГ ҒАЛАБАСИ

Қирғизистонда ўтказилган президент сайловлари Аскар Акаевнинг ғалабаси билан якуланди. Марказий сайлов комиссиясининг хабар қилишича, Акаев 74 фоиздан кўпроқ овоз олган.

Унинг рақиби - Қирғизистон парламентининг юқори палата вице-спикери Омурбек Текебаев эса сал кам 14 фоиз овоз тўплади. Маълумки, Акаев бу лавозимда Қирғизистон ўз мустақиллигини қўлга киритган кундан бери фаолият кўрсатиб келмоқда. Би-Би-Си мухбирининг айтишича, Қирғизистонда Марказий Осиёнинг бошқа давлатларига қараганда демократия анча тараққий топган. Бирок март ойида бўлиб ўтган парламент сайловларида хатоликларга йўл қўйилган.

Таъкидлаш жоизки, Қирғизистонда илк президент сайлови мустақиллик эълон қилиниши муносабати билан 1991 йилда бўлиб ўтган эди. Иккинчиси янги конституция қабул қилинган 1995 йилда ўтказилган. Президент 5 йил муддатга сайланади. Шу йил 29 октябр кунин учинчи бор ўтказилган галдаги сайлов Аскар Акаевнинг мултлақ ғалабаси билан якун топди. Қирғизистон тарихида биринчи марта сайлов олди блоклари худудий эмас, сиёсий асосга суянган ҳолда ўз номзодларини кўрсатишди.

Сайловларда Қирғизистоннинг 4,5 миллион аҳолисидан овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган 2,5 миллион иштирок этди.

ЖЕЙМС БОНДИНГ ТУНАШДИ

Рио-де-Жанейродаги машҳур Копакабана пляжиде бир тўда маҳаллий шумтакалор бир неча дақиқа ичида Жеймс Бонд ва унинг маҳбубасини тунаб кетишди.

Пляжга дам олиш учун келган жуфтликни чўнтакларини «қоқишди», сумкаларини кесишди, қўлларидан фотоаппарат ва видеокамерани тортиб олишди. Ҳаммаси бўлиб севишганлар 1700 доллар йўқотишди. Бирок полиция маҳкамасида бошқа нарсага аниқлик киритишга тўғри келди. Навбатчи детектив бир неча бор жабрланувчининг исм-шарифини сўраб, охири ундан ҳужжатларини талаб қилди. Ҳаммаси тўғри: тақдим этилган паспорт унинг 28 ёшли британиялик Жеймс Майкл Бонд эканлигини тасдиқлади. Албатта, машҳур «Агент-007»нинг бу ерда ҳеч қандай алоқаси йўқ. Жабрланган фақат ва фақат Риога дам олиш учун келган унинг фамилиядоши эди, холос.

Бирок Жеймс Бондинг жабрлангани ҳақидаги хабар меҳмонхона ходимларини саросимага солиб қўйди. Негадир барча ўғрилардан жабр кўрган кишини супермен ролини ижро этган танкили актёр Роджер Мур деб ишонишганди. Ниҳоят англасилмовчилик юз бергани маълум бўлди. Меҳмонхона бошқарувчиси топқирлик билан «фамилиядош»га ҳамдардик билдириб, уни Бондинг севимли ичимлиги — ароқ қўшилган мартини билан сийлашни унутмади.

Хабарларни Ж.ШАРОФБОВ тайёрлади

ЮЛДУЗААР ҲАЁТИ

Катта спортга Павел ilk бор 1988 йилнинг 5 мартида кириб келганди. Худди шу кун у ЦСКА - «Химик» жамоалари ўртасидаги учрашувнинг тўртинчи минутада ҳисобни очганди. Бу пайтда эса у эндигина 16 ёшга ўлиш арафасида эди. ЦСКА бош мураббийи Виктор Тихонов кўп ўтмай муз устида чаккон ҳаракатлари, ўзига хос услублари билан бошқалардан ажралиб турган Павелни собиқ СССР ёшлар терма жамоасига таклиф этади. Таникли мураббий адашмаганди. Буре ёшлар ўртасида 1989 йилда ўтказилган жаҳон чемпионатида терма жамоасининг олтин медални қўлга киритишига муносиб ҳисса қўшади ва ёш ўйинчининг ўзи етти ўйинда 8 та шайба киришиб, чемпионатнинг энг зўр ҳужумчиси деган номга сазовор бўлади. 19 ёшида эса Павел Буре собиқ СССР терма жамоасининг кучли беш нафар ўйинчиларидан бири сифатида тан олинади.

қўлга киритади. 1998 йилда Наганода киши Олимпиада ўйинлари бўлиб ўтади. Павел Нагано музларида нимага қодир эканлигини кўрсатди. Финлар билан бўлган ярим финал баҳсида 5 марта шайба киришиб, Гиннеснинг рекордлар китобига кирди. Шу пайтгача эса Олимпиада ўйинларида бундай муваффақиятга ҳеч ким сазовор бўлмаган эди. Афсуски, унинг жамоаси кумуш медаль билан кифояланди, холос.

Албатта, спорт ҳам катта бизнес. Жамоа раҳбарлари ҳар бир ўйинчи-

РУС «РАКЕТА»СИ

бирга россиялик легионер зиммасидаги юкларни ҳам ошира боради. 1992-1993 йиллардаги мавсум якунлари бўйича Америка хоккей жамоатчилиги Павел Бурени энг кучли ўйинчилардан бири сифатида эътироф этади. Бу вақтда эса 83 та ўйинда 60 марта рақиблар дарвозасини ишғол этишга улгурган Павел 110 очко тўплаб ўз шухрат пилларисидagi энг юқори натижага эришади.

1994 йилда ўтказилган Стэнли кубогини қўлаб мухлислар ҳамон ҳаяжон билан эсга олса ажабмас.

асининг галабаси билан якунланади. Ушбу учрашувдан сўнг рус легионери канадалик мухлислари учун хоккей идеалига айланади.

1995 йил Павел Буре учун омадсиз келди. «Чикаго» ўйинчиси билан бўлган тўқнашувда унинг тиззаси қаттиқ жароҳатланади. Худди шундай шикастланиш туфайли кўпчилик хоккейчилар спорт билан бевақай хайрлашишга мажбур бўлган эдилар. Шу сабабли, кенчагина унинг доверугини оламга ёйган наشرларда «Бундай жароҳатдан кейин рус «ракетасидан» биров-бир ихобий натижа кутиш кулгили, унинг карьерасига нуқта қўйилди, у ҳақда ширин хотиралар қолди, холос», деган мазмундаги фикс-фасод гаплар болаб кетади.

га муносиб ҳақ тўлаши, унинг қизиқлиқларини инобатга олиши даркор. Аммо «Кэнакс» мураббийлари рус ўйинчисига ҳақ тўлаш масаласида... Хуллас, молиявий келишмовчиликлар туфайли Павел жамоани тарк этади.

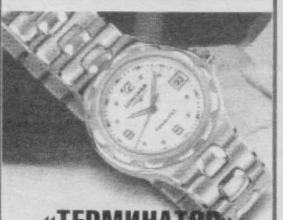
Павел Бурега катта умид боғланади «Флорида Пантерз» жамоаси уни мамнуният билан кутиб олади. «Кэнакс» эса жамоадан Павелнинг товоми эвазига энг яхши 4 нафар канадалик ўйинчига эга бўлади.

Албатта, яхши ўйинчининг топиштиши ҳам шунга яраша бўлади. 1999 йил мавсумининг охириги палларидида майдонга тушиши учун «Флорида» Павелга 3 млн. доллар тўлашга рози бўлди. 2004 йилгача тузилган шартномага кўра Павелнинг ҳамаёни 47,5 млн. доллар ҳисобига янада қаплайди.

Агарда «рус ракетаси» олтинчи йил ҳам жамоа сафида майдонга тушишга розилик билдирса, унга яна 10,5 млн. доллар тўланади.

2000 йил июнь ойида мавсумнинг энг сара ўйинчиларини муқофотлаш маросимидида П. Буре чемпионатнинг энг яхши ҳужумчиси деб топилди ва «Моррис Рнаштр Трофи» муқофоти билан тақдирланди.

ШУНАҚА ГАПЛАР

«ТЕРМИНАТОР» СОАТИНИ СОТДИ

Нью-Йоркда ўтказилган аукционда Арнольд Шварценеггер, Софи Лорен, Шерон Стоун ҳамда Шер каби кино ва шоу-бизнес борасида дунёга машҳур кишиларга тегишли қўл соатлар савдога қўйилди.

Аукционда Шварценеггернинг Royal Oak фирмасида тайёрланган 18 каратли бриллиант билан безатилган олтин соати энг қимбат баҳога — 340 миң доллар сотилди. Афонский боксчи Мухаммад Алига тегишли тоза олтиндан ишланган соатни харид қилиш учун эса хариддорлардан бири ҳаменидан 220 миң доллар ажратди. Софи Лорен ва Шерон Стоунларга қарашли соатлар эса бир хил нарҳда — 75 миң доллар эвазига янги эгаларининг қўла-раққа ўтди.

Маълумотларга кўра хариддорларнинг барчаси юқори табақка мансуб кишилар ва уларнинг номлари сир сақланмоқда.

Мазкур хайрия кимошди савдосидан тушган барча маблағлар Мухаммад Али ҳамда Арнольд Шварценеггерлар раҳбарлик қилаётган гивандликка ва ўсмирлар жиноятчилигига қарши кураш жамфармаси ҳисобига ўтказилади.

ТАКСИДА ҚОЛГАН «ЮК»

Таксида ўтириб, ундан тушаётганингизда юк халтангизни, ҳужжатингиз, бордингиз ҳамёнингизни унутиб қолдиришигиз мумкин. Бундай ҳоллар камдан-кам бўлса-да ҳаётда учраб туради. Лекин ота-онанинг таксиди ўз боласини унутиб қолдиришлари бундан-да камёб ҳодиса бўлса ажабмас.

Шаҳар аэропорти томон ошиқайтган чикаго(АҚШ)лик эр-хотин манзилга етиб келишгач, машинадан шошиб тушадилару, автомобилнинг орқа ўриндиғида ширин уйқуда ётган уч ёшли болаларини олишни... унутиб қўядилар. Ҳужжатлар расмийлаштирилатган бир пайтда боласи эсига тушиб қолган аёлнинг ҳолатини тасаввур этиш унча қийин бўлмас керак!

Бу вақтда эса мижозларидан қилиб кетган «қимматбаҳо юк»ни беҳосдан қўриб қолган такси ҳайдовчиси машинани тагин аэропорт томон бошқариб келди.

Аэропорт полиция хизмати вакилининг ёрдами билан «юк» агазини кутаятган таксини топилди. Ҳеч нарсадан беҳабар болакай эса ҳамон ширин уйқу оғушида ётарди.

АНА ХАЛОС

ЁМОН ҚЎШИҚНИНГ БАҲОСИ...

Бангкокдаги караоке-барларидан бирида яхшигина сархуш бўлган полиция лейтенанти тўппончаси билан бир қанча кишини отиб ўлдирди ва ярадор қилди.

Унинг тушунтиришича, қўшни столда ўтирганлар томонида ижро этилган қўшиқ унга ёқмаган ва у қанақа қилиб ашула айтиш кераклигини кўрсатмоқчи бўлганда, унинг устидан қулишган. Бундан ғазабланган полициячи эса куролини ишга солган...

Маълум бўлишича, Бангкокда бир ҳафта ичида икки марта шундай жиноят содир этилган. Шаҳардаги бошқа караоке-барлардан бирида эса армия зобити бар ҳўжайинини отиб ташлаган.

СПОРТ

ЯПОНИЯ ОСИЁ ЧЕМПИОНИ

Ливанда мамлакатимиз вакиллари учун шармандали кечган Осиё чемпионати ниҳоятга етди. Финал босқичида чемпионатнинг «С» гуруҳида терм сурган икки жамоа — Япония ва Саудия Арабистони термлари шарафли ном учун ўзаро беллашдилар. Кўпчилик футбол мутахассислари ва ишқибозлари Осиё чемпиони деган номга Япония сазовор бўлади дея олдиндан башорат қилишган эди ва шундай бўлди ҳам. Аммо галаба олдидасини арабистонликлар суриши ҳам мумкин эди. Лекин учрашувнинг дастлабки дақиқаларидаги юз фоиз гол уриш имконияти бўлган пенальтини Ҳамза Идрис удаллай олмади. Японлар томонидан киритилган ягона тўп унинг тақдирини ҳал қилди.

Учрашув тўлик, айнакча иккинчи таймда буткул арабларнинг ҳужумкор устунлиги билан ўтган бўлса-да, ҳимоядан бошқасини уддалай олмаган японларга ростакамга омад келиб, саудиялик футболчиларнинг барча уринишлари зое кетди.

ҚАҲ-ҚАҲА

- Хўш, ҳўжайининг қандай, — сўрабди яқиндагина турмушга чиққан келинчақлардан бири иккинчисидан.
- Унча яхшимас. Ваннага қармоқ ташлаб, балик тутаман, деб кун бўйи ўтиргани-ўтирган.
- Ие, унда психиатрга мурожаат этиш керак.
- Мен ҳам шундай деб ўйлайман. Лекин шунчакам янги балик егим келадикки!

Санаторияда дам олаётганлардан бири иккинчисидан сўрабди: — Сиз билмайсизми, ювиниш хонаси қаерда экан? — Билмадим, бу ерга келганимга атиги етти кун бўлди, холос.

Хотин эридан сўрайпти: — Аквариумнинг сувини алмаштирдигизми? — Йўқ, баликлар ҳали сувни ичиб бўлишмапти...

Шивалаб ёмғир ёғаяпти. Йўл четиди турган машина гилдирагини бир аёл уст-боши шаллобо ҳолда алмаштиряпти. Шу пайт унинг ёнига яна бир машина келиб тўхтади ва ундан тушган хайдовчи «ёрдам берайми?» деб сўради. — Ҳа, ҳа, албатта. Фақат машинани кўп қимирлатманг, орқа ўриндиқда эрим ухлаб ётибди...

Икки овчи учрашиб қолиб, бири-биридан ҳол-аҳвол сўрайпти: — Хўш, айиқ юки қанақа ўтди? — Э, жуда ёмон, мен уни учра-толмадим...

СИРЛИ САЙЁРАНИНГ СИРИ ОЧИЛАДИМИ?

Америка авиакосмоса агентлиги (НАСА) ўзининг янги дастурини эълон қилди. Мазкур дастур ўн йилга мўлжалланган бўлиб, у қизил сайёрада қачонлардир ёки ҳозирда ҳаёт борми-йўқ, деган саволга жавоб топиши керак. Дастурни амалга ошириш ишларида бир неча давлатлардан, жумладан, Франция ва Италия мамлакатларидан келган тадқиқотчилар иштирок этади.

Дастурга мувофиқ тадқиқотларнинг биринчи босқичида Марсга автомат-йўлдошлар чиқарилади. Сўнгра, тахминан 2010 йилда сайёра сатҳига текширувчи аппарат қўндирилади. У бир йил давомида тадқиқот ишларини олиб бориб, сайёра тупроғидан ерга намуналар олиб тушади.

НАСА мутахассисларининг таъкидлашларича, мазкур дастур космонавтика тарихидаги энг йирик тадқиқотлардан бири бўлади ва уни амалга ошириш учун 4-4,5 млрд. доллар маблағ сарфланади.

Утган йили НАСА тадқиқотчиларининг Марсни ўрганиши борасидаги ҳаракатлари самарасиз якунланди. Ушунда улар катта умид боғлаб, қизил сайёра сари учирган «Mars Polar Lander» ва «Mars Climate Orbiter» автомат аппаратлари йўлдан «адашиб», чексиз коинот бағрида изсиз йўқолган эди.

Тадқиқотчиларнинг фикрига кўра, бу галги дастур ижроси вақтида хатотликларга йўл қўйилмайди. НАСА раҳбарияти вакилларида бири — доктор Эд Вайлернинг таъкидлашича, яқин келажақда Марсда ҳаёт борми ёки йўқми, деган саволга аниқ жавоб топилди.